

**Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Wzmocnienie roli władz lokalnych i regionalnych
w zintegrowanych systemach ochrony dzieci**

(Opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/3670)

Sprawozdawca: Peter KAISER (AT/PES), premier kraju związkowego Karyntia

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

Priorytetowe traktowanie systemów ochrony socjalnej uwzględniających dzieci

1. Ponownie wyraża pełne poparcie dla zalecenia Rady ustanawiającego europejską gwarancję dla dzieci ⁽¹⁾ oraz dla strategii UE na rzecz praw dziecka ⁽²⁾. Te inicjatywy – wraz z Konwencją ONZ o prawach dziecka ⁽³⁾ i celami zrównoważonego rozwoju wytyczonymi w Agendzie 2030 – mają zasadnicze znaczenie, gdyż zmierzają do włączenia państw członkowskich oraz władz lokalnych i regionalnych w aktywne przeciwdziałanie ubóstwu dzieci i wzmacnianie praw dziecka i – tym samym – mają na celu zwiększenie sprawiedliwości i inkluzywności w Unii, przy czym „dziecko” definiuje się w rozumieniu Konwencji ONZ o prawach dziecka jako „każdą istotę ludzką w wieku poniżej osiemnastu lat, chyba że zgodnie z prawem odnoszącym się do dziecka uzyska ono wcześniej pełnoletność”.
2. W oczekiwaniu na przyszłe zalecenie Komisji Europejskiej w sprawie zintegrowanych systemów ochrony dzieci ⁽⁴⁾, uznane za nadrzędną inicjatywę programu prac Komisji Europejskiej na 2024 r., podkreśla potrzebę priorytetowego potraktowania systemów ochrony socjalnej uwzględniających dzieci. Te środki ochronne powinny być dostosowane do kontekstu, skoncentrowane na dzieciach i wdrażane na najbardziej odpowiednim szczeblu sprawowania rządów przy pełnym poszanowaniu zasady pomocniczości. Ma to ułatwić współpracę i koordynację między organami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i unijnymi w celu stworzenia zintegrowanych systemów ochrony dzieci, które będą skutecznie chroniły dobrostan dzieci w rozumieniu art. 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, pod względem zarówno zapobiegania przemocy, jak i ochrony przed ubóstwem, sytuacjami podatności na zagrożenia i wykluczeniem społecznym w całej Unii Europejskiej.
3. Podkreśla związek między ochroną dzieci a ubóstwem, ponieważ ubóstwo i wykluczenie społeczne mogą zwiększać podatność dzieci na przemoc. Aby uwzględnić podatność dzieci na zagrożenia i pracę dzieci, wywołane przez ubóstwo, należy ponownie potwierdzić cele Konwencji MOP dotyczącej zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci. Stres, ograniczone zasoby i niewystarczający dostęp do służb wsparcia w środowisku dotkniętym ubóstwem mogą przyczynić się do zwiększenia ryzyka przemocy wobec dzieci. Rozwiązanie tych wzajemnie powiązanych kwestii wymaga kompleksowych strategii, łączących ochronę dzieci z przeciwdziałaniem ubóstwu.
4. Podkreśla zasadniczą wagę urzeczywistniania praw dziecka dla osiągnięcia celu zrównoważonego rozwoju nr 16, którym jest niepozostawianie żadnego dziecka samemu sobie oraz priorytetowe traktowanie dzieci szczególnie zagrożonych ubóstwem, przemocą i wykluczeniem społecznym w ramach realizacji celów zrównoważonego rozwoju określonych w Agendzie 2030.
5. Podkreśla potrzebę wypracowania wzorcowych podejść mających na celu zdwojenie wysiłków na rzecz ochrony dzieci i poprawę ich dostępu do podstawowych usług. W związku z tym definitywnie popiera zaangażowanie władz lokalnych i regionalnych w inicjatywy mające na celu podnoszenie świadomości oraz wymianę najlepszych praktyk w całej Unii.

⁽¹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/pl/pdf>

⁽²⁾ COM(2021) 142 z 24 marca 2021 r.

⁽³⁾ Konwencja o prawach dziecka | UNICEF.

⁽⁴⁾ Na podstawie art. 292 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

6. Wzywa stanowczo Komisję i państwa członkowskie do zadbania o to, by na strategię UE na rzecz praw dziecka przeznaczono niezbędne i odpowiednie środki finansowe, co unaocznia pierwszorzędne znaczenie ochrony dzieci. To zobowiązanie finansowe ma ogromne znaczenie dla zapewnienia skutecznych służb odpowiedzialnych za ochronę dzieci, których celem jest zarówno zapobieganie trudnej sytuacji ekonomicznej, jak i chronienie dzieci przed niegodziwym traktowaniem i przemocą.

7. Odnosząc się ogólnie do celów zrównoważonego rozwoju wytyczonych w Agendzie 2030, zaznacza, że ochrona dzieci krzyżuje się z różnymi obszarami tematycznymi, takimi jak zdrowie, w tym zdrowie psychiczne, ubóstwo, równość szans, niedyskryminacja, płeć, kształcenie i sprawiedliwość, oraz że niezbędne jest całościowe podejście, by zająć się kompleksowo tymi pokrywającymi się ze sobą zagadnieniami.

8. Podkreśla, że dzieci należy odpowiednio uwzględnić w europejskim semestrze, aby zapewnić kompleksową, sprawiedliwą i perspektywiczną politykę wobec nich, która ostatecznie przyniesie korzyści zarówno obecnym, jak i przyszłym pokoleniom. By przyczynić się do realizacji celu polegającego na zapewnieniu dobrobytu i przyszłości całej Unii Europejskiej, należy przyjąć z aprobatą, że uwzględnia się eliminację ubóstwa wśród dzieci i ich pracy w procesie europejskiego semestru.

9. Zgodnie z konwencją haską o ochronie dzieci z 1996 r.^(*) i celem zrównoważonego rozwoju nr 16 apeluje zdecydowanie o wielopoziomą koordynację, w ramach której władze lokalne i regionalne, organy ścigania, służba zdrowia, szkolnictwo i służby socjalne współpracują ze sobą, aby skutecznie reagować na kwestie związane z ochroną dzieci. Wnosi w związku z tym o stworzenie systemów gromadzenia i monitorowania danych, również na szczeblu regionalnym i na każdym innym szczeblu właściwym w zakresie ochrony dzieci, w celu śledzenia postępów, rozpoznawania tendencji oraz skutecznego udostępniania zasobów.

10. Biorąc pod uwagę cel zrównoważonego rozwoju nr 5, podkreśla, że integralną część polityki ochrony dzieci powinny stanowić zagadnienia dotyczące płci, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony dziewcząt przed przemocą motywowaną płcią, w tym przed handlem ludźmi, przemocą na tle religijnym, wykorzystywaniem seksualnym, a także takimi praktykami, jak dziecięce małżeństwa i małżeństwa zawarte pod przymusem czy też okaleczanie narządów płciowych kobiet. Ponadto konieczne jest propagowanie polityki uwzględniającej problematykę płci za pomocą możliwych do wyegzekwowania przepisów dotyczących krzewienia równości płci i samostanowienia wszystkich kobiet i dziewcząt.

11. Zaznacza, że należy zwrócić szczególną uwagę na specjalne potrzeby i wyzwania z perspektywy interseksjonalnej, jak w przypadku dzieci z niepełnosprawnościami lub migrantów, oraz tym samym na konieczność zapewnienia sprzyjających włączeniu społecznemu środków wsparcia, na przykład odnośnie do (fizycznej) dostępności, barier językowych i poważnych skutków traumy doświadczonych przez dzieci.

12. Dostrzega, jak ważne są działania uświadamiające kierowane do specjalistów i wolontariuszy pracujących z dziećmi w różnych dziedzinach (służby socjalne, systemy prawne, kształcenie, sport, rekreacja), aby zapobiegać niegodziwemu traktowaniu, szkodom oraz wiktymizacji i popularyzować najlepsze praktyki, a tym samym przyczynić się do stworzenia miast i regionów bardziej inkluzywnych i bezpieczniejszych dla dzieci zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju nr 11.

Rola władz lokalnych i regionalnych w ochronie dzieci

13. Zwraca uwagę, że systemy zapewniające dobrostan i ochronę dzieci mają największą skuteczność na szczeblu lokalnym i regionalnym, przy czym muszą tutaj być zaangażowane służby socjalne, instytucje zdrowia publicznego, szkoły i organizacje społeczności lokalnych.

14. Uznaje decydującą rolę władz lokalnych i regionalnych w ochronie dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji przed przemocą w ich społecznościach i podkreśla znaczenie działań społeczności lokalnych na rzecz ochrony dzieci i krzewienia kultury zerowej tolerancji dla przemocy wobec nich. Zachęca, aby regularnie przeprowadzać analizy potrzeb i badania w celu wykrycia specyficznych niedociągnięć i zagrożeń, na które w danej społeczności narażone są dzieci znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, oraz w celu odpowiedniego dostosowania środków.

^(*) Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (Dz.U. L 151 z 11.6.2008, s. 39).

15. Popiera tworzenie lokalnych ośrodków pomocy dla dzieci, a także zapewnienie dostępności i poufności w razie zgłaszania przypadków niegodziwego traktowania i zwracania się o pomoc. Zaleca również korzystanie z mobilnych zespołów ds. pracy środowiskowej, zdolnych do oceny zagrożeń związanych z ochroną dzieci i udzielenia wsparcia rodzinom potrzebującym.

16. Podkreśla potrzebę całościowego podejścia do ścisłej współpracy między odpowiednimi zainteresowanymi stronami pracującymi z dziećmi – na przykład w dziedzinie kształcenia i szkolenia, zdrowia, służb socjalnych, wymiaru sprawiedliwości, egzekwowania prawa, sportu i rekreacji) – a władzami lokalnymi i regionalnymi, które propagują dialog ze społecznościami w celu poprawy ochrony praw dziecka. Opowiada się ponadto za finansowanymi przez UE lokalnymi i regionalnymi kampaniami informacyjnymi, których celem jest podniesienie świadomości na temat potrzeby zintegrowanego systemu ochrony dzieci obejmującego zapobieganie przemocy i trudnej sytuacji ekonomicznej dzieci, co przynosi korzyści zarówno społeczeństwu, jak i wszystkim dzieciom.

17. Apeluje do właściwych organów państw członkowskich o powołanie skutecznych i dostępnych służb odpowiedzialnych za ochronę dzieci i młodzieży, które będą dawać pierwszeństwo tworzeniu bezpiecznego i sprzyjającego włączeniu środowiska, środkiem zapobiegawczym, wczesnej interwencji i wsparciu dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji. Zaleca w związku z tym tworzenie w społecznościach bezpiecznych miejsc zapewniających dzieciom schronienie i wsparcie w sytuacji doświadczania przemocy lub niegodziwego traktowania.

18. Podkreśla istotną wagę tego, by samorządy lokalne i regionalne zapewniały środki i brały aktywny udział w inicjatywach mających na celu popularyzację pozytywnych praktyk wychowawczych ze szczególnym uwzględnieniem propagowania wolnych od przemocy form dyscypliny oraz zapobiegania szkodliwym zachowaniom. Wzywa do ułatwiania działania grup wsparcia w wychowaniu, by dostarczać rodzicom i opiekunom podstawowych wskazówek dotyczących pozytywnej dyscypliny oraz radzenia sobie ze stresem.

19. Podkreśla rolę władz lokalnych i regionalnych w opracowywaniu i ulepszaniu strategii sprzyjających współpracy między organami ds. pomocy młodzieży, organami ścigania i organizacjami medialnymi w celu skutecznego zajmowania się przypadkami zaginionych dzieci, również w sytuacjach, w których dzieci nie są widoczne w systemie z różnych powodów, takich jak obawa przed przemocą, prześladowanie lub znajdowanie się w sytuacji imigracji nieuregulowanej.

20. Podkreśla rolę władz lokalnych i regionalnych umożliwiających szkołom znajdującym się na ich terytorium wdrożenie kompleksowych środków ochrony dzieci, które powinny obejmować skuteczne zwalczanie nękania w internecie i poza nim, aby zapewnić wszystkim uczennicom i uczniom bezpieczne środowisko nauki. Podkreśla zwłaszcza potrzebę zapewnienia dostępnych i sprzyjających włączeniu społecznemu usług wspierających dzieci dotknięte problemami ze zdrowiem psychicznym. Zwraca w tym celu uwagę na znaczenie krajowych lub – zgodnie z odpowiednimi kompetencjami – regionalnych programów szkolnych, które służyłyby informowaniu dzieci o ich prawach, bezpieczeństwie osobistym i zgłaszaniu niegodziwego traktowania, a także służyłyby szkoleniu pedagogów w rozpoznawaniu oznak niegodziwego traktowania.

21. Ponawia apel, by sięgnąć po wszystkie dostępne środki, takie jak EFS+, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym, Fundusz Azylu, Migracji i Integracji, InvestEU, REACT-EU, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) oraz Erasmus+, i je w pełni wykorzystać do skutecznego wdrożenia zintegrowanych systemów ochrony dzieci⁽⁹⁾. Przypomina, że wszystkie państwa członkowskie powinny przeznaczyć co najmniej 5 % zasobów z EFS+ na ukierunkowane środki i reformy strukturalne służące zwalczaniu ubóstwa dzieci, biorąc pod uwagę, że jest to tylko minimalny poziom i że należy zachęcać państwa członkowskie do wyasygnowania większej części EFS+ na przeciwdziałanie ubóstwu dzieci. Podkreśla również, że zgodnie z rozporządzeniem w sprawie EFS+ poziom współfinansowania w celu wsparcia osób najbardziej potrzebujących musi wynosić 90 %, co powinno ułatwić dostęp do środków finansowych na rozwój zintegrowanych systemów ochrony dzieci, które należą do tej kategorii.

⁽⁹⁾ Sprawozdanie w sprawie ograniczenia nierówności i wspierania włączenia społecznego w czasach kryzysu z myślą o dzieciach i ich rodzinach | A9-0360/2023 | Parlament Europejski (europa.eu).

Bezpieczne środowisko dla dzieci

22. Podkreśla znaczenie wyeliminowania przemocy wobec dzieci we wszystkich jej formach, w tym przemocy fizycznej i psychicznej, zarówno w przestrzeni fizycznej (takiej jak rodzina, szkoła, sport i rekreacja), jak i w świecie cyfrowym (w tym cyberszkykanowania, niegodziwego traktowania w internecie i innych pojawiających się zagrożeń cyfrowych związanych ze sztuczną inteligencją i światami wirtualnymi). Zaznacza, jak ważne jest opracowanie podejść zapobiegawczych poprzez promowanie dobrego traktowania i tworzenie środowiska ochronnego dla dzieci i nastolatków we wszystkich obszarach ich życia. Zwraca uwagę, że młodzi ludzie są szczególnie narażeni na konkretne formy przemocy.

23. Wzywa Komisję Europejską do wzmocnienia mechanizmów bezpośredniego finansowania i uproszczenia procedur, aby ułatwić władzom lokalnym dostęp do funduszy UE w celu promowania szybszych i bardziej ukierunkowanych działań w walce z ubóstwem dzieci.

24. Zaznacza, że konieczne jest stworzenie przyjaznych dla dzieci systemów wymiaru sprawiedliwości wraz z inkluzywnymi procedurami, by zapewnić dzieciom prawo do przedstawienia stanowiska we wszystkich sprawach, które ich dotyczą, w razie potrzeby z dostępem do pomocy prawnej z urzędu, obejmującej bezpłatną i skuteczną pomoc prawną (w tym doradztwo i zastępstwo procesowe), bezpłatne usługi tłumaczenia ustnego i pisemnego oraz wsparcie.

25. Apeluje o ścisły nadzór nad dziećmi przez organy odpowiedzialne za ochronę dzieci i podmioty sektora publicznego, które powinny być przygotowane do zwalczania agresywnych zachowań dzieci oraz do pomocy w reintegracji młodych przestępców. Podkreśla, że decyzja o nadzorze musi być poprzedzona oceną najlepszego interesu dziecka. Środki podejmowane w celu przeciwdziałania agresywnym zachowaniom dzieci powinny być oparte na dowodach.

26. Zaznacza, jak istotne jest ułatwienie dzieciom będącym ofiarami przemocy dostępu do usług opieki społecznej i usług w zakresie zdrowia psychicznego z myślą o ich powrocie do zdrowia.

27. Uznaje apel platformy uczestnictwa dzieci ⁽⁷⁾ o to, by dzieci czuły się bezpieczniej w placówkach edukacyjnych. Poza szkołą nieodzowne są wzmocnione środki na rzecz bezpiecznych placów zabaw i parków oraz oświetlenia ulic, a także więcej informacji i szkoleń dla dorosłych i dzieci w zakresie bezpiecznego zachowania w internecie.

28. Nawiązując do strategii UE na rzecz praw dziecka, wzywa właściwe organy państw członkowskich do wprowadzenia środków ochrony dzieci i młodzieży w środowisku cyfrowym. Należy przy tym uwzględnić różne aspekty, takie jak ograniczenie dostępu do nieodpowiednich treści, monitorowanie algorytmów i systemów automatycznego przetwarzania danych, środki zapobiegawcze zapewniające bezpieczne i odpowiedzialne korzystanie z internetu, projektowanie produktów i usług cyfrowych w sposób dostosowany do wieku, a także zapewnienie obywatelom odpowiedzialnej edukacji cyfrowej.

Uczestnictwo i wzmocnienie pozycji dzieci

29. Podkreśla, jak ważne jest – jak zwraca się uwagę w strategii UE na rzecz praw dziecka – umożliwienie dzieciom udziału w podejmowaniu decyzji mających wpływ na ich życie, oraz nalega, by państwa członkowskie i regiony zwiększyły uczestnictwo dzieci na wszystkich szczeblach za pomocą odpowiednich zasobów. W związku z tym z zadowoleniem przyjmuje unijną platformę służącą uczestnictwu dzieci, gdyż jest to dobra praktyka z punktu widzenia wysłuchiwanie dzieci oraz zwiększenia ich uczestnictwa – dla nich i z nimi – a także konkretne działania następcze w odpowiedzi na zalecenie w sprawie zaangażowania obywatelskiego sporządzone w wyniku Konferencji w sprawie przyszłości Europy. Z zadowoleniem przyjmuje znaczenie zapewnienia ciągłości wsparcia między uczestnictwem dzieci i młodzieży, promowanym w strategii UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 ⁽⁸⁾ i przypomnianym w komunikacie w sprawie Europejskiego Roku Młodzieży 2022 ⁽⁹⁾.

30. Wzywa Unię Europejską – w szczególności Komisję Europejską – do wzmocnienia dostępnych instrumentów finansowych mających na celu wspieranie władz lokalnych i regionalnych w ich podejściu do małoletnich bez opieki w obliczu znacznego wzrostu liczby małoletnich bez opieki na ich terytorium. Wnosi także o harmonizację prawodawstwa UE w zakresie ich ochrony i opieki.

⁽⁷⁾ Zob. Feeling Safe | EU Child Participation (europa.eu).

⁽⁸⁾ Projekt rezolucji Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 (Dz.U. C 456 z 18.12.2018, s. 1).

⁽⁹⁾ COM(2024) 1 final, 10 stycznia 2024 r.

31. Podkreśla, że jednym z głównych wniosków z konsultacji z dziećmi w ramach unijnej platformy uczestnictwa dzieci jest to, że chcą one brać udział w procesach decyzyjnych dotyczących sposobów zapewnienia ich bezpieczeństwa w domu, w szkołach, na obszarach lokalnych lub w instytucjach zdrowia publicznego. Domaga się podejścia sprzyjającego włączeniu społecznemu, by zwiększyć udział dzieci i młodzieży w dotyczących ich procesach decyzyjnych, przy czym konieczne jest poszanowanie różnorodności pod względem wieku, płci, pochodzenia etnicznego i niepełnosprawności oraz zapewnienie wysłuchania i uwzględnienia ich głosu.

32. Przypomina o kolejnym istotnym wniosku z konsultacji z dziećmi, dotyczącym potrzeby ustanowienia i utrzymywania różnorodnych i bezpośrednich kanałów komunikacji i informacji zwrotnej dla dzieci, które to kanały należy postrzegać jako główny element zintegrowanych systemów ochrony dzieci.

33. Zwraca uwagę, że dobro dziecka powinno przyświecać wszystkim odpowiednim środkom politycznym i działaniom na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym, by zapewnić zgodność z międzynarodowymi i unijnymi normami praw dziecka oraz spójność działań politycznych na rzecz ochrony dzieci na wszystkich szczeblach.

34. Podkreśla znaczenie długoterminowego podejścia do gwarantowania ochrony dzieci poprzez wprowadzenie środków i strategii promujących stabilność i ciągłość usług dla nich. Wzywa państwa członkowskie oraz – zgodnie z odpowiednimi kompetencjami – władze lokalne i regionalne do regularnego przeglądu procedur i strategii w zakresie ochrony dzieci – z uwzględnieniem zaleceń europejskich i dobrych praktyk międzynarodowych – by mogły wciąż lepiej reagować na potrzeby dzieci i rodzin.

Bruksela, dnia 18 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Vasco ALVES CORDEIRO
